ISSN print 2414-4495, ISSN online 2710-1444, https://msz.knmu.edu.ua, msz.journal@knmu.edu.ua

Соціальна медицина та охорона громадського здоров'я

УДК: 614.88:617.56/.58-089.87-036.86

ГОТОВНІСТЬ ОСІБ З ФІЗИЧНОЮ ІНВАЛІДНІСТЮ ДО НАДАННЯ ПЕРШОЇ ДОПОМОГИ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Ямненко Н.В., Поліщук М.Є., Нікольська А.Д., Охріменко О.М., Валько І.М., Яримович С.Я., Ніколенко В., Висоцька О.А.

Товариство Червоного Хреста України, Київ, Україна

Однією із актуальних проблем державного рівня в Україні та інших країнах, що стикнулися з наслідками бойових дій, є питання фізичної, психологічної та соціальної реабілітації людей, які мають інвалідність. Завдяки політиці інклюзивності освітнього процесу, доступності навколишнього середовища, безбар'єрного спілкування, руху до рівності прав і можливостей, з'являються можливості у галузі реабілітації, психології, валеології тощо для повернення людини з інвалідністю до активного життя та виконання їх ролі у суспільстві. При реабілітації осіб з ампутацією кінцівок необхідно приділяти увагу не лише відновленню простих побутових навичок, а й вибудові порядку дій у випадку надзвичайних ситуацій, коли особа з інвалідністю може почуватися безпорадною через брак фізичних можливостей. Навчання першій допомозі осіб, що втратили кінцівку, потребує не лише використання якісного педагогічного інструментарію, але й високої мотивації потенційних слухачів. З метою дослідження мотивації до навчання першій допомозі було проведено анкетування осіб з інвалідністю.

Ключові слова: *громадське здоров'я, інвалідність, ампутація кінцівок, навчання першій допомозі.*

	Цитуйте українською: Ямненко НВ, Поліщук МЄ, Нікольська АД, Охріменко ОМ, Валько ІМ, Яримович СЯ, Ніколенко В, Висоцька ОА. Готовність осіб з фізичною інвалідністю до надання першої допомоги у надзвичайних ситуаціях. Медицина сьогодні і завтра. 2024;93(4):67-72. https://doi.org/10.35339/msz.2024.93.4.ypn
	Cite in English: Yamnenko N, Polishchuk M, Nikolska A, Okhrimenko O, Valko I, Yarymovych S, Nikolenko V, Vysotska O. Readiness of persons with physical disabilities to provide first aid in emergency situations. Medicine Today and Tomorrow. 2024;93(4):67-72. https://doi.org/10.35339/msz.2024.93.4.ypn [in Ukrainian].

Відповідальний автор: Нікольська А.Д.
✉ Україна, 01024, м. Київ,
вул. Євгена Чикаленка, 30.
E-mail: fa.a.nikolska@redcross.org.ua

Corresponding author: Nikolska A.
✉ Ukraine, 01024, Kyiv,
Yevhena Chykalenka str., 30.
E-mail: fa.a.nikolska@redcross.org.ua

CC BY-NC-SA

© Ямненко Н.В., Поліщук М.Є., Нікольська А.Д., Охріменко О.М., Валько І.М., Яримович С.Я., Ніколенко В., Висоцька О.А., 2024

© Yamnenko N., Polishchuk M., Nikolska A., Okhrimenko O., Valko I., Yarymovych S., Nikolenko V., Vysotska O., 2024

ISSN print 2414-4495, ISSN online 2710-1444, https://msz.knmu.edu.ua, msz.journal@knmu.edu.ua

Вступ

Отримання людиною інвалідності під час бойових дій відбувається в умовах підвищеної небезпеки і часто супроводжується психотравмуючими факторами. Однак науковцями фіксуються випадки виникнення адаптивного психологічного феномену «посттравматичного стресового зростання», в основі якого лежить фокус уваги на сильних сторонах особистості, на ресурсах, на здатності психіки адаптуватися, справлятися з негараздами і перетворювати їх на потенціал для змін. Посттравматичне зростання виникає внаслідок боротьби з важкими життєвими кризами. Досвід позитивних змін виникає у результаті боротьби з важкими життєвими кризами. Результат розвитку особистості, принаймні в окремих сферах психічної та соціальної діяльності, може перевищити докризовий рівень [1].

Згідно досліджень Джозефа С. [2], позитивними новоутвореннями особистості можна вважати позитивні зміни у життєвій філософії, покращення сприймання самих себе, цінування близьких, зростання співчуття та рівня альтруїзму. Цим можна пояснити прагнення осіб, що пережили кризову ситуацію, ділитися власним досвідом, бажання підтримувати тих, хто потрапив у подібні обставини чи бути наставником.

Особливо виражена потреба бути важливим та використовувати свій досвід відзначається у військовослужбовців. Через активну громадянську позицію вони часто беруть активну участь у подоланні надзвичайних ситуацій [3], для чого потребують навчання.

Навчання першій допомозі осіб, що мають фізичну інвалідність, потребує ґрунтовного переосмислення педагогічних засобів викладання та адаптації наявних методів надання першої допомоги до можливостей осіб з фізичною інвалідністю, зокрема, у випадках ампутації кінцівок.

Мета роботи – визначити готовність осіб з фізичною інвалідністю, що виникла внаслідок ампутації однієї або кількох кінцівок, до надання першої допомоги у надзвичайних ситуаціях.

Матеріали та методи

З метою визначення готовності осіб з фізичною інвалідністю до надання першої допомоги у надзвичайних ситуаціях, було використане анкетування осіб, що проходять реабілітацію на базі медичних установ. Дослідницькою командою Товариства Червоного Хреста України, яка складається зі спеціалістів у галузі валеології, реабілітології та психології, було розроблено анонімний опитувальник, що містить анкетні дані (вік, стать) та питання про досвід респондентів (обставини отримання інвалідності), готовність надавати допомогу, довіру до оточуючих тощо. Перед анкетуванням було отримано вербальну згоду учасників на його проведення. Респондентів повідомили, що участь в опитуванні є добровільною, анкетування – анонімним, що вони мають змогу припинити відповідати на питання в будь-який момент без пояснення причин.

Загальна вибірка опитаних склала 96 осіб, серед яких було 20 жінок та 76 чоловіків віком від 21 до 76 років. Серед опитаних 59 (61 %) осіб є військовими та 37 (39 %) – цивільними. Дослідження проводилося впродовж 2023–2024 років.

Статистична обробка даних проведена за допомогою програми Excel 2019 (Microsoft, USA). Результат у % округлений до цілих.

Результати та їх обговорення

Важливим компонентом у навчанні дорослих є мотиваційний аспект, бо саме мотивація впливає на здатність

ISSN print 2414-4495, ISSN online 2710-1444, https://msz.knmu.edu.ua, msz.journal@knmu.edu.ua

слухачів засвоювати інформацію, уважно слухати викладача (інструктора) та виконувати його рекомендації, напрацьовувати практичний досвід та застосовувати його у випадку потреби. Оскільки переважна більшість осіб, що отримали інвалідність, є військовими (61 %), ми вважали за доцільне розглянути окремо відповіді військових та цивільних на питання, що стосуються готовності надавати першу допомогу, вміти її надавати та довіряти оточуючим (*рис.*).

та довіри переноситься на загальні переконання про світ та оточуючих. Перевага такого світогляду полягає у тому, що людина має більшу довіру до світу, що, на нашу думку, збільшить кількість звернень за допомогою у питаннях, які вони не можуть вирішити самостійно через фізичну інвалідність. Саме така риса поведінки може слугувати передумовою формування лідерської позиції у надзвичайній ситуації та у житті загалом. Наша команда дослідників

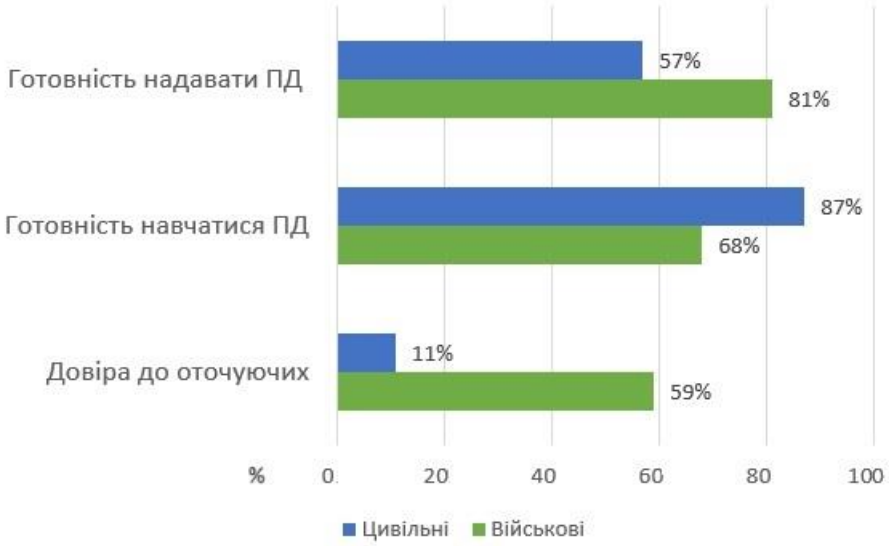

Рис. Відносна (у %) кількість осіб у групах військових і цивільних осіб, готових надавати Першу Допомогу (ПД), навчатися ПД та довіряти оточуючим,.

Найбільша відмінність у кількості позитивних відповідей відзначена за показником довіри до оточуючих. Лише 11 % цивільних осіб вважають, що в надзвичайній ситуації їм вдасться отримати допомогу ззовні, тоді як 59 % військових вважають, що зможуть отримати допомогу оточуючих, що, ймовірно, пов'язано із високим ступенем довіри серед соціальних груп військовослужбовців (так званим «побратимством»). Позитивний досвід спілкування має припущення, що у змішаних групах конструктивні стратегії поведінки військових можуть стати корисними та надихати цивільних допомагати.

Готовність навчатися першій допомозі на високому рівні продемонстрували респонденти обох підгруп. Проте, готовність навчатися першій допомозі частіше зустрічається серед цивільних осіб (87 %), ніж у військових (68 %). Цей результат, на нашу думку, може бути пов'язаний з тим, що військово-

ISSN print 2414-4495, ISSN online 2710-1444, https://msz.knmu.edu.ua, msz.journal@knmu.edu.ua

службовці вже мають знання у сфері не лише першої допомоги, а й тактичної медицини, що дає їм змогу відчувати задоволеність наявним рівнем знань у цій області. Тоді як цивільні не завжди володіють сучасними знаннями про першу допомоги, тому готові навчатися.

Готовність надавати першу допомогу виявлена у 57 % цивільних осіб та у 81 % військових, що свідчить про достатній та високий рівень вмотивованості до опанування навичок з першої допомоги, що вже було зазначено раніше. Важливо враховувати, що наданням допомоги може вважатися не лише безпосередньо фізична взаємодія, але і роль лідера серед оточуючих, які беруть участь у подоланні надзвичайної ситуації.

Існує доведена користь від методів реабілітації, під час яких особа залучена до засвоєння нових навичок та адаптує вже відомі рухи тіла до нових умов життя, що сприяє поліпшенню загального психічного стану та приводить до зростання показників задоволеності життям, завдяки почуттю залученості [4; 5].

У основі такої діяльності лежить здатність мозку змінювати свою структуру та функції у відповідь на зміни середовища та досвіду, відома як «нейропластичність», або «пластичність мозку» [6; 7].

Висновок

Таким чином, попри наявність фізичних перешкод, особистість має вичерпну можливість застосувати свої знання та навички, бути потрібним та ефективним членом суспільства. Це дає можливість покращити сприйняття у соціумі, підвищити віру оточуючих у можливості людей з інвалідністю, співпрацювати за принципом «рівний-рівному».

Результати анкетування свідчать, що існує доволі високий попит на навчання першій допомозі осіб з фізичною інвалідністю. У процесі навчання можна створити умови, в яких слухачі відчуватимуть свою роль та значення у суспільстві, матимуть змогу отримати уявлення про першу допомогу у цивільному житті, швидше адаптуватися до його умов.

Перспективність дослідження

Подальші дослідження мають стосуватися підбору педагогічних методів та прийомів, що дозволять адаптувати наявні прийоми викладання та способи надання першої допомоги до можливостей осіб з фізичною інвалідністю.

Конфлікт інтересів відсутній.

Література

1. Гоуг Ч. Одного разу воїн – воїн назавжди. Як повернутися до звичайного життя після бойових дій. США, Гілфорд: Лійонс Пресс; 2010. Переклад з англійської Корнюшиної О. Київ: Наш формат; 2024. 352 с.

2. Joseph S, Butler L. Positive Changes Following Adversity. PTSD Research Quarterl. 2010;21(3):3p. Available at: http://surl.li/khcsfx

3. Климчук ВО. Посттравматичне зростання та як йому можна сприяти у психотерапії. Наука і освіта. 2016;(5):46-52. DOI: 10.24195/2414-4665-2016-5-6.

4. Бісмак ОВ, Мельнік НГ. Основи фізичної реабілітації. Навчальний посібник. Харків: Видавник Бровін ОВ; 2010. 120 с. Доступно на: http://surl.li/imunid

5. Merzenich MM, Van Vleet TM, Nahum M. Brain plasticity-based therapeutics. Front Hum Neurosci. 2014;8:385. DOI: 10.3389/fnhum.2014.00385. PMID: 25018719.

6. Фізична реабілітація після ампутації. ЕнейблМі [EnableMe] [Інтернет]. Доступно на: https://www.enableme.com.ua/ua/article/fizicna-reabilitacia-pisla-amputacii-10647 [доступ отримано 18 вер 2024].

ISSN print 2414-4495, ISSN online 2710-1444, https://msz.knmu.edu.ua, msz.journal@knmu.edu.ua

7. Merzenich MM. Soft-Wired: How the New Science of Brain Plasticity Can Change Your Life. San Francisco, CA: Parnassus; 2013.

Yamnenko N., Polishchuk M., Nikolska A., Okhrimenko O., Valko I., Yarymovych S., Nikolenko V., Vysotska O.

READINESS OF PERSONS WITH PHYSICAL DISABILITIES TO PROVIDE FIRST AID IN EMERGENCY SITUATIONS

One of the urgent problems of the state level in Ukraine and other countries faced with the consequences of hostilities is the issue of physical, psychological and social rehabilitation of people with disabilities. Thanks to the policy on the implementation of the ideas of accessibility of the environment, inclusiveness of the educational process, barrier-free communication, the movement towards equality of rights and opportunities, the possibilities of using tools developed by scientists in the field of medicine (rehabilitation), psychology, valeology, etc. for the return of a person with a disability are beginning to appear to an active life, taking into account new opportunities and their role in society. When rehabilitating people with amputations, it is impossible to ignore not only the acquisition of simple household skills, but also the development of a procedure for emergency situations in which a person with a disability may feel helpless due to a lack of physical capabilities. A person becoming disabled during hostilities occurs in conditions of increased danger and is often accompanied by psycho-traumatic factors. However, scientists record cases of the adaptive psychological phenomenon – "post-traumatic stress growth", which is based on the focus of attention on strengths, resources, and the ability of the psyche to adapt, cope with adversity and turn it into a potential for change. First aid training, adapted to persons who have lost a limb, should not only have high-quality pedagogical tools, but also take into account the motivation of potential listeners. The need to be important and use one's experience is particularly pronounced among military personnel. Having an active civic position, they often take an active part in overcoming emergency situations. In order to determine the readiness of persons with physical disabilities to provide first aid in emergency situations, a questionnaire of persons undergoing rehabilitation at medical institutions was used.

Keywords: *public health, disability, limb amputation, first aid training.*

Надійшла до редакції 18.09.2024

Відомості про авторів

Ямненко Надія Вікторівна – міжнародний майстер-тренер з першої допомоги, Глобальний референс центр Міжнародної Федерації Червоного Хреста і Червоного Півмісяця (м. Париж), керівник департаменту першої допомоги Товариства Червоного Хреста України.

Поштова адреса: Україна, 01024, м. Київ, вул. Євгена Чикаленка, 30.

E-mail: n.iamnenko@redcross.org.ua

Поліщук Микола Єфремович – завідувач кафедри нейрохірургії НУОЗ України імені П.Л. Шупика, член-кореспондент НАМН України, доктор медичних наук, професор.

Поштова адреса: Україна, 01024, м. Київ, вул. Євгена Чикаленка, 30.

E-mail: m.polishchuk@redcross.org.ua

ORCID: 0000-0001-9669-9503.

ISSN print 2414-4495, ISSN online 2710-1444, https://msz.knmu.edu.ua, msz.journal@knmu.edu.ua

Нікольська Анна Дмитрівна – доктор філософії у галузі психології, фахівець департаменту першої допомоги НК ТЧХУ.
Поштова адреса: Україна, 01024, м. Київ, вул. Євгена Чикаленка, 30.
E-mail: fa.a.nikolska@redcross.org.ua

Охріменко Олена Миколаївна – головний фахівець департаменту першої допомоги Національного комітету Товариства Червоного Хреста України, валеолог, біолог.
Поштова адреса: Україна, 01024, м. Київ, вул. Євгена Чикаленка, 30.
E-mail: fa2.nc@redcross.org.ua

Валько Ірина Миколаївна – головний фахівець департаменту першої допомоги Національного комітету Товариства Червоного Хреста України, фельдшер.
Поштова адреса: Україна, 01024, м. Київ, вул. Євгена Чикаленка, 30.
E-mail: i.valko@redcross.org.ua

Яримович Святослав Мирославович – фахівець департаменту першої допомоги Національного комітету Товариства Червоного Хреста України, фізичний терапевт.
Поштова адреса: Україна, 01024, м. Київ, вул. Євгена Чикаленка, 30.
E-mail: fa.sv.yarymovych@redcross.org.ua

Ніколенко Вікторія – фахівець департаменту першої допомоги Національного комітету Товариства Червоного Хреста України, фізичний терапевт.
Поштова адреса: Україна, 01024, м. Київ, вул. Євгена Чикаленка, 30.
E-mail: nikolenkovika19@gmail.com

Висоцька Ольга Анатоліївна – фахівець департаменту першої допомоги Національного комітету Товариства Червоного Хреста України, психолог.
Поштова адреса: Україна, 01024, м. Київ, вул. Євгена Чикаленка, 30.
E-mail: fa.o.vysotska@redcross.org.ua